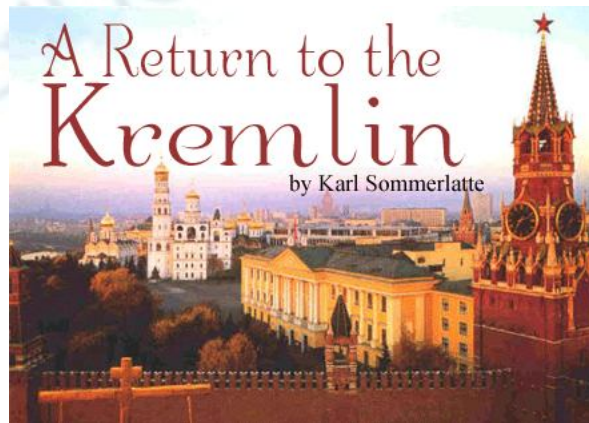

Ths. Phùng Hoài Ngọc

Tài liệu

VĂN HỌC NGA

РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА

Sử dụng cho SV sư phạm Ngữ văn

Lưu hành nội bộ

ĐẠI HỌC AN GIANG 2008

VĂN HỌC NGA

LỜI NÓI ĐẦU

Chương trình gồm hai phần:

Văn học Nga thế kỷ XIX và Văn học Nga Xô viết thế kỷ XX .

Hai thế kỷ văn học là hai thời kỳ phát triển liên tiếp, mỗi thời kỳ đều có vị trí lớn lao trong nền văn học chung của nhân loại .

Văn học dân gian Nga đã có quá trình phát triển hàng chục thế kỷ, một kho tàng văn học đậm đà tính dân tộc mà chúng ta chưa khai thác được nhiều. Văn học phong kiến Nga với tư tưởng cổ điển chủ nghĩa đã phản ánh tư tưởng chính thống của nền quân chủ Đại Nga - một quốc gia lớn ở Đông Âu.

Đầu thế kỷ XIX, văn học lãng mạn Nga đột ngột xuất hiện, tiến nhanh tới đỉnh cao rồi lại chuyển ngay sang trào lưu hiện thực chủ nghĩa với những tác giả, tác phẩm xuất sắc, khiến Tây Âu vốn tự hào về những thành tựu rực rỡ của văn học lãng mạn và hiện thực cũng phải kinh ngạc và thán phục.

Văn học Nga có phong cách riêng biệt, khác lạ. Đặc biệt, tư tưởng dân chủ bộc lộ trong văn học mạnh mẽ đến mức tạo ra nhu cầu đòi hỏi tư tưởng xã hội chủ nghĩa như một qui luật tất yếu. Vì lẽ đó, Lênin đã coi tác phẩm của L.Tonxtôi là "tấm gương phản chiếu cách mạng Nga". Đó là đóng góp quan trọng của văn học Nga vào nền văn học thế giới. Những tác phẩm của , Lermontov, Gogol, L.Tonxtôi, Dotstoievski, Sekhov... đã trở thành tác phẩm cổ điển cùng với thành tựu lý luận, phê bình của Bielinski, Tsernysevski... còn đặt nền móng lý luận và gây ảnh hưởng sâu sắc đến cả thế kỷ sau.

Cách mạng tháng Mười Nga vĩ đại do Đảng của Lênin lãnh đạo đã tác động thúc đẩy mạnh mẽ nền văn học mới mẻ ra đời và tồn tại gần trọn thế kỷ XX với ảnh hưởng rộng rãi toàn thế giới. Đáng chú ý là văn học Xô viết vẫn tiếp nối tinh hoa truyền thống văn học Nga với nhiều đại diện ưu tú đạt đến đỉnh cao của văn học thế giới hai thế kỷ.

Văn học Nga Xô viết là một bước tiến hóa cao trong tiến trình văn học của nhân loại. Gần 7000 người cầm bút viết văn trong dân số 300 triệu người (số liệu 1975) với bút pháp đa dạng, đề tài phong phú, giáo trình này thật khó lựa chọn những gương mặt thực sự tiêu biểu cho nền văn học Nga. Sự lựa chọn mang tính chủ quan là điều không tránh khỏi.

Mặt khác trong các giáo trình truyền thống vắng bóng những tác giả có "vấn đề" đương thời như Esenin, Pasternak, Solzhenitsyn và những tác phẩm "nhỏ" nhưng quen thuộc như "Người thầy đầu tiên", "Katyusa",... Chúng tôi đã dựa vào các nguồn tư liệu mới nhất để cập nhật vào tài liệu, sao cho giáo trình này là một phác thảo đa dạng, sinh động của lịch sử văn học Nga hai thế kỷ.

ĐẠI HỌC AN GIANG 2008 Phùng Hoài Ngọc

MỤC LỤC

VĂN HỌC NGA

Lời giới thiệu	2
PHẦN I VĂN HỌC NGA THẾ KỈ XIX	
Chương 1 Khái quát	
Bối cảnh lịch sử văn học Nga và những đặc điểm của 3 giai đoạn.....	5
Chương 2 Puskin đỉnh cao chủ nghĩa lãng mạn và người khởi xướng chủ nghĩa hiện thực Nga	
Puskin, mùa xuân văn học Nga	13
Thơ trữ tình.....	15
Tiểu thuyết "Evgeni Oneghin"	20
Tiểu thuyết "Người con gái viên đại úy "	23
Chương 3. Một số nhà văn nhà thơ khác	28
Lermontov	
Nierkrasov	38
Belinski.....	43
Gogol	45
Dostoievski	
Chương 4. Liev Tolstoi	51
Đường đời và sự nghiệp.....	53
Tiểu thuyết sử thi "Chiến tranh và Hòa bình".....	66
Tiểu thuyết "Anna Karenina".....	57
Tiểu thuyết "Phục sinh"	59
Đặc sắc nghệ thuật tiểu thuyết Tolstoi	
Chương 5 Sekhov đại biểu ưu tú cuối cùng của văn học hiện thực Nga	62
Truyện ngắn « Người trong bao ».....	64
Ba vở kịch và nghệ thuật viết kịch.....	66
Kết luận: Nhận định về văn học Nga thế kỉ XIX và vị trí của nó trên thế giới.	69
Câu hỏi hướng dẫn ôn tập/.....	70
PHẦN II VĂN HỌC NGA XÔ VIẾT THẾ KỈ XX	
.....	71
Chương 6. Khái quát văn học thế kỉ XX	
Chương 7. Maxim Gorki - người mở đầu nền văn học mới	76
Chương 8. Vladimir Maiakovski nhà thơ cách tân đầy nhiệt huyết	94
Chương 9. Mikhail Solokhov với "Sông Đông êm đềm"	102
Chương 10. Một số tác giả và tác phẩm tiêu biểu khác	113
Alexei Tolstoi và "Con đường đau khổ".....	113
Nicolai Oxtrovski và "Thép đã tôi thế đấy"	117
Alexandror Fadeev	120
"Chiến bại".....	120
"Đội cận vệ thanh niên"	122
Chinghiz Aitmatov và "Người thầy đầu tiên".....	124
6 tác phẩm tiêu biểu.....	126
Sergei Esenin nhà thơ của nỗi buồn và tình yêu làng quê Nga.....	131

Một số bài thơ hay của Esenin.....	132
Pogodin 3 vở kịch về Lenin.....	136
Anna Akhmatova và «Tình yêu».....	138
Isakovsky và «Katyusa».....	139
Chương 11. Sơ lược về văn học Nga Xô viết từ sau Chiến tranh thế giới II.....	142
Kết luận về ý nghĩa và vai trò lịch sử của Văn học Nga	
Hướng dẫn ôn tập	146
Phụ lục 1: Những "mạch ngầm" của văn học Nga.....	148
Phụ lục 2: Hai nhà văn có "vấn đề": Solzhenitsyn và Pasternak.....	150
Sơ lược về Solzhenitsyn.....	
Pasternak – Một số bài thơ	152
Bác sĩ Zhivago	154
Phụ lục 3: Nguyên tác một số bài thơ tiếng Nga.....	158
Thư mục tham khảo	165

Phần I VĂN HỌC NGA THẾ KỶ XIX

Chương 1. KHÁI QUÁT BỐI CẢNH LỊCH SỬ NƯỚC NGA

Văn học hiện thực Nga, thế kỷ XIX là một trong những nền văn học phong phú và tiên tiến của nhân loại, đạt những thành tựu rực rỡ nhất trong lịch sử phát triển nghệ thuật thế giới cho tới bây giờ. Văn học hiện thực Nga ra đời trong cuộc đấu tranh lâu dài, gay gắt của nhân dân Nga chống lại chế độ nông nô chuyên chế tàn bạo, phản động của Nga hoàng.

Những thành tựu lớn lao đặc biệt sau thế kỷ XIX đã khiến các nhà nghiên cứu Phương Tây phải gọi nó là “một phép lạ”. Macxim Gorki gọi đó là “hiện tượng kỳ diệu” của văn học châu Âu. Thế giới ngạc nhiên trước vẻ đẹp và sức mạnh vươn lên mau chóng với những thiên tài chói lọi.

Lênin nhận xét: “Tầm quan trọng thế giới mà hiện nay văn học Nga đã giành được chính là do văn học Nga mang trong mình những tư tưởng tiên tiến của thời đại: Tư tưởng dân chủ và xã hội chủ nghĩa, tinh thần nhân đạo cao cả và lòng nhiệt thành”.

Nhân dân Nga tự hào về văn đàn lớn lao của mình bao gồm các nhà văn, nhà thơ nổi tiếng thế giới như: Lermontov, Gogol, Gonsarov, Dostoievski, Turgeniev, Nierkrasov, Sekhov, và Liev Tolstoi cùng với các nhà phê bình và mỹ học dân chủ lỗi lạc như Ghersen, Bielinski, Sernysevski, Dobroliubov...

Văn học Nga thế kỷ XIX chuyển tiếp nhanh chóng từ chủ nghĩa lãng mạn sang chủ nghĩa hiện thực, phản ánh rõ nét và kịp thời những biến động xã hội và theo kịp xu hướng tư tưởng chính trị.

1. SỰ HÌNH THÀNH DÂN TỘC, NGÔN NGỮ VÀ VĂN HỌC NGA

Có một đại chủng là Slave sống quanh vùng phía Đông châu Âu, sau dần dần chia ra ba nhóm dân tộc là Đông Slave, Tây Slave và Nam Slave.

Nhóm Tây Slave gồm hai tộc Ba Lan và Tiệp Khắc (nay là cộng hoà Séc và Slovakia)

Nhóm Nam Slave gồm Bulgari, Nam Tư và một số dân tộc nhỏ hơn.

Nhóm Đông Slave đến đầu thế kỉ X hình thành ra nước Nga cổ. Nước này quần tụ ba dân tộc: Nga, Ucraina và Bielorussia (còn gọi Đại Nga, Tiểu Nga và Bạch Nga). Thủ đô cổ nhất là Kiev (nay là thủ đô của nước Cộng hoà Ucraina).

Cuối thế kỉ X, một công tước trong triều đình Nga đã cho du nhập đạo Cơ Đốc giáo và công nhận là quốc giáo. Nước Nga bắt đầu giao lưu với các dân tộc khác trên thế giới và văn chương nghệ thuật bắt đầu phát triển. Văn chương chuyên viết biên niên sử, chưa có văn chương hình tượng.

Văn chương viết về các danh nhân, nhà truyền đạo, giáo huấn, truyện chiến đấu, du lịch... cũng bắt đầu nhen nhóm. Văn học dân gian phát triển. Nước Nga cổ chưa có giấy nên người ta viết trên da thú vại vóc mãi đến thế kỉ XIV mới có giấy. Thế kỉ XV, XVI máy in xuất hiện. Trong thời kì đó một tác phẩm quan trọng “Truyện về đạo quân Igor” (viết từ thế kỉ XII nhưng đến cuối thế kỉ XIII mới được biết đến) được in ấn nhưng

vẫn không xác định được tác giả. Những lời kêu gọi thống nhất đất nước để chống lại quân xâm lược Mông Cổ của những công tước Nga trải qua 240 năm. Nước Nga còn bị xâm lăng bởi người Đức, Thụy Điển... Nước Nga phải chống ngoại xâm qua nhiều năm dài. Văn học Nga cổ vì thế chậm phát triển. Đến năm 1450, ách áp bức của Mông Cổ tan rã ở khắp nước Nga cổ.

Đến thế kỉ XIV-XV ngôn ngữ Nga đã hình thành, dân tộc Nga định cư ở giữa hai con sông Volga và Moskva. Sang thế kỉ XVI, nước Nga hình thành như một quốc gia đa dân tộc. Chế độ phong kiến trung ương tập quyền lấy Moskva làm thủ đô cho đến nay

Trong thế kỉ XVII có nhiều cuộc khởi nghĩa nông dân nổ ra. Nhiều cuộc xâm lăng của Hà Lan, Thụy Điển, Litva. Văn học thời kì này dần dần thoát ly khỏi tôn giáo, gần với đời sống, đậm tính thế tục, hài hước châm biếm... Do chiến tranh nên nhìn chung văn học phát triển chậm.

Cuối thế kỉ XVII sang đầu XVIII, vua Piotr đệ nhất (còn gọi là Pierre đại đế) nhanh chóng đưa nước Nga thoát khỏi lạc hậu bằng những cuộc cải cách thiết thực toàn diện: quân sự, chính trị, kinh tế và giáo dục... Chính nhà vua là người rất tiến bộ, có ý thức dân chủ, thường đi qua các nước Tây Âu để học tập kinh nghiệm. Ông có sai lầm là thiên vị giai cấp quý tộc khiến nhân dân lao động thiệt thòi. Ông có công đầu xây dựng thành phố Saint Petersburg. Giữa thế kỉ XVIII vua Piotr qua đời. Nước Nga so với thế kỉ trước đã phát triển nhiều mặt và đạt nhiều thành tựu.

Về văn học, **chủ nghĩa cổ điển Nga** ra đời. **Lomonosov** (1711-1765) là người đại diện của trào lưu này. Ông am hiểu nhiều lĩnh vực khoa học tự nhiên và xã hội nhân văn, viết cả sách ngữ pháp, thay đổi luật thơ, viết lí luận nghệ thuật, làm thơ viết văn. Ông là người mở ra bước ngoặt cho nền văn học dân tộc và ngôn ngữ văn chương dân gian đại chúng Nga khiến văn chương đi sâu vào nhân dân. Ông nhiệt tình ca ngợi tiếng Nga “*Trong tiếng Nga có bao nhiêu cái hàm ý quan trọng của tiếng Tây ban nha, cái dịu ngọt của tiếng Ý, cái rắn rỏi của tiếng Đức, cái sinh động của tiếng Pháp. Hơn thế nữa, còn bao hàm cả sự xúc tích và mạnh mẽ của tiếng Hi Lạp và tiếng Latin...*”. Năm 1755 Trường đại học tổng hợp Moskva thành lập, mang tên **Lomonosov**. Ở thế kỉ này còn có nhà văn **Radisev** (1749-1802) với tác phẩm nổi tiếng “*Cuộc du lịch từ Petersburg đến Moskva*” miêu tả cuộc sống của những người dân lao động nghèo khổ đồng thời tố cáo chế độ Nga hoàng. Vì thế ông bị đày đi nơi xa, sau ông tự tử bằng thuốc độc. Ông được xem là nhà văn cách mạng đầu tiên.

Những tác phẩm của các nhà văn cổ điển chủ nghĩa nhằm đề cao tinh thần yêu nước của công dân, cổ vũ cho những tiến bộ của vua Piotr I chống lại sự trì trệ lạc hậu. Chủ nghĩa cổ điển tồn tại 30 năm (1730-1760) đã góp phần phát triển nền văn học Nga những giai đoạn sau. Nửa sau thế kỉ XVIII, mặc dù chủ nghĩa cổ điển vẫn còn tồn tại nhưng một khuynh hướng nghệ thuật mới ra đời: **chủ nghĩa tình cảm**. Sự ra đời của chủ nghĩa tình cảm gắn với cây bút tiêu biểu của nhà văn kiêm nhà sử học **Karamzin** (1766-1826), ông viết một truyện ngắn nổi tiếng đương thời “*Cô Lisa đáng thương*”, nhà văn chú ý đến thế giới nội tâm của nhân vật và cảm xúc với thiên nhiên. Tiếp theo là sự xuất hiện của **chủ nghĩa lãng mạn** với **Giukovski**, và cuối cùng là **chủ nghĩa hiện thực** của **Puskin, Dostoievski, Tolstoi, Sekhov** . . .

Đánh giá văn học Nga thế kỉ XIX, một nhà văn hoá người Đức so sánh “*Văn học Nga thế kỉ XVIII như cô nữ sinh không thuộc bài so với văn học Tây Âu. Nhưng đến*

thế kỉ XIX nền văn học Nga bắc chiếc cầu nối liền Phương Tây và nước Nga đã xuất hiện không phải như một nữ sinh mà là một bà giáo”.

Khi bàn về văn học Nga thế kỉ XIX, M. Gorki nhận định: “Trong lịch sử phát triển của nền văn học Châu Âu, nền văn học trẻ của chúng ta là một hiện tượng kỳ lạ (. .) một khí thế mạnh mẽ, một tốc độ thần kì trong một ánh hào quang rực rỡ của tài năng (...). Ở châu Âu không có ai sáng tác được những cuốn sách lớn được cả thế giới hâm mộ như thế, không có ai sáng tạo được cái đẹp thần diệu như vậy trong những hoàn cảnh gian nan không sao tả xiết. Không nơi nào đông đảo những nhà văn tuần đạo như ở nước ta...”

Văn học Nga thế kỉ XIX ra đời cùng với sự phồn thịnh chung của cả nền văn hoá Nga, đó là sự xuất hiện hàng loạt thiên tài toán học như Kovalévskaja, Lobachevski, nhà hoá học Mendeleev, nhạc sĩ Tchaikovski, Glinka, họa sĩ Repin . . .

Nhà văn Nga hầu hết xuất thân quý tộc giàu có, trình độ học vấn cao, biết nhiều ngoại ngữ và tinh thông âm nhạc hội hoạ, triết học... Họ đều biết kế thừa những tác phẩm nổi tiếng thế giới cùng với văn học truyền thống Nga. Họ phải đấu tranh gay gắt chống lại những trào lưu, ý thức hệ lạc hậu phản động để cho chủ nghĩa hiện thực thắng lợi và trở thành phương pháp sáng tác chủ yếu của văn học Nga thế kỉ này.

2. NGUYÊN NHÂN SỰ PHÁT TRIỂN RỰC RỠ CỦA VĂN HỌC NGA

Trước hết là sự bùng nổ ý thức dân tộc Nga sau cuộc chiến tranh yêu nước đánh bại đội quân hùng mạnh của Napoleon đệ nhất năm 1812. Nhà văn Nga đã tự hào chính đáng về sức mạnh dân tộc và nhân dân Nga - đây là một nguồn cảm hứng lớn lao bất tận cho sáng tác. Sau chiến thắng vĩ đại chống Pháp xâm lược mà đời sống nhân dân chẳng được nâng cao, trái lại còn tệ hại hơn trước. Phần lớn nông nô lại rơi xuống tình trạng nghèo khổ hơn trước. Chế độ cai trị của Nga hoàng còn khắc nghiệt hơn nữa trở nên nguyên nhân gây bức xúc trong tâm trí nhà văn.

Hệ tư tưởng cách mạng dân chủ Nga sớm hình thành, nay có dịp phát triển mạnh hơn và đóng vai trò quan trọng cho sự phát triển văn học, nhất là sau cuộc Cách mạng tháng Chạp năm 1825 .

Đó là ba nhân tố chủ yếu hợp thành động lực thúc đẩy sự phát triển mạnh mẽ của văn học Nga. Nguyên nhân đáng chú ý khác là sự phát triển của ngôn ngữ Nga và nhu cầu phát triển của những trào lưu văn học khác nhau với phương pháp tối ưu là chủ nghĩa hiện thực.

Văn học Nga chứa đựng những tư tưởng tiên tiến nhất của thời đại trong bất cứ nhà văn nào, tác phẩm nào của thế kỉ XIX, đó là khát vọng tự do, dân chủ, tinh thần nhân đạo cao cả và lòng yêu nước nhiệt thành.

Nhà văn Nga bao giờ cũng gắn liền với những biến cố lớn của thời đại, họ thường bị sa vào bi kịch: bị tù đầy như Dostoevski, Biélinski, Sekhov, bị khủng hoảng như Gogol, Lermontov, bị nhà thờ nguyên rủa như Tolstoi... Biélinski nhận xét rằng “xã hội Nga đã nhìn nhận nhà văn Nga là những lãnh tụ duy nhất, người bảo vệ, người cứu mình khỏi bóng đen chế độ chuyên chế, chính giáo và chính thống phong kiến” .